

Rijden onder invloed in West-Zeeuwsch-Vlaanderen, 1995

Het alcoholgebruik van automobilisten in weekendnachten

R-95-52

M.P.M. Mathijssen

Leidschendam, 1995

Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid SWOV

Documentbeschrijving

Rapportnummer: R-95-52
Titel: Rijden onder invloed in West-Zeeuwsch-Vlaanderen, 1995
Ondertitel: Ontwikkeling van het alcoholgebruik door automobilisten in weekendnachten
Auteur(s): M.P.M. Mathijssen
Onderzoeksmanager: Mr. P. Wesemann
Projectnummer SWOV: 52.391
Opdrachtgever: Provincie Zeeland, directie Milieu en Waterstaat

Trefwoorden: Drunkenness, man, driver, woman, enforcement (law), breath test, weekend, blood alcohol content, police, publicity, night, surveillance, Netherlands, SWOV.

Projectinhoud: Onderzoek naar het alcoholgebruik van automobilisten in West-Zeeuwsch-Vlaanderen, uitgevoerd in vrijdag- en zaterdagnachten.

Aantal pagina's: 14 pp. + 21 pp.
Prijs: f 20,-
Uitgave: SWOV, Leidschendam, 1995

Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid SWOV

Stichting
Wetenschappelijk Postbus 1090
Onderzoek 2260 BB Leidschendam
Verkeersveiligheid Duindoorn 32
SWOV telefoon 070-3209323
 telefax 070-3201261

Inhoud

1.	<i>Inleiding</i>	5
2.	<i>Opzet en uitvoering van het onderzoek</i>	6
2.1.	Uitvoering van de metingen	6
2.2.	Statistische analyse	7
3.	<i>Beschrijving van de resultaten</i>	8
3.1.	Alcoholgebruik naar toeristisch seizoen	8
3.2.	Alcoholgebruik naar dag en tijdstip	9
3.3.	Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd	10
3.4.	De herkomst van overtredders	10
3.5.	Enquêteresultaten	11
4.	<i>Conclusies en aanbevelingen</i>	12
	<i>Literatuur</i>	14

Bijlage 1: Enquêteformulier

Bijlage 2: Brief Gerechtelijk Laboratorium

Bijlage 3: Toelichting WPM-analyse

Bijlage 4: Tabellen

1. Inleiding

In de maanden juli t/m september 1995 heeft de SWOV in nauwe samenwerking met de politie van het district Zeeuwsch-Vlaanderen het alcoholgebruik van automobilisten in West-Zeeuwsch-Vlaanderen geïnventariseerd. Dat is gebeurd in vrijdag- en zaterdagnachten tussen 22.00 en 4.00 uur.

Bij de metingen is het alcoholgebruik van willekeurige automobilisten geregistreerd, onderverdeeld naar seizoen, dag, tijdstip, en geslacht en leeftijd van de bestuurders. Daarnaast is de herkomst geregistreerd van bestuurders die door de politie aangehouden zijn om op het politiebureau de ademanalyse voor bewijsdoeleinden te ondergaan. Het betreft bestuurders die bij de blaastest op straat een bloedalcoholgehalte van 0,70 promille of hoger scoorden. De wettelijke limiet is weliswaar 0,50 promille, maar pas vanaf 0,70 promille worden verdachten overgebracht naar het politiebureau.

De opdracht voor het onderzoek in West-Zeeuwsch-Vlaanderen is aan de SWOV verleend door de Directie Milieu en Waterstaat van de Provincie Zeeland.

Het belangrijkste doel van het SWOV-onderzoek is het vaststellen van het alcoholgebruik van automobilisten, voorafgaand aan de uitvoering van een toezicht- en voorlichtingsprogramma in het kader van het project "Duurzaam veilig West-Zeeuwsch-Vlaanderen". Het is een zogenaamde nulmeting. Het onderzoek is zo opgezet en uitgevoerd, dat bij herhaling van het onderzoek tijdens en/of na afloop van het toezicht- en voorlichtingsprogramma de effecten van dat programma vastgesteld kunnen worden.

De gekozen onderzoeksmethode maakt het mogelijk ontwikkelingen in West-Zeeuwsch-Vlaanderen te vergelijken met ontwikkelingen in heel Zeeland respectievelijk in heel Nederland.

Verder levert het onderzoek aanwijzingen op over eventuele speciale probleemgroepen. Gegevens hierover kunnen worden gebruikt bij het opzetten van het toezicht- en voorlichtingsprogramma in het kader van het project "Duurzaam veilig West-Zeeuwsch-Vlaanderen".

De feitelijke uitvoering van de metingen is gebeurd door controleteams van de politie, volgens uniforme richtlijnen die de SWOV heeft opgesteld. Bij alle metingen is een SWOV-medewerker aanwezig geweest om de politie te begeleiden en te assisteren bij de gegevensregistratie.

De gehanteerde onderzoeksmethode is gelijk aan die van de landelijke en provinciale onderzoeken naar het alcoholgebruik van automobilisten, die de SWOV al vele jaren achtereen in Nederland uitvoert.

De SWOV is de politiemensen die de metingen hebben voorbereid en uitgevoerd, veel dank verschuldigd voor hun inzet en zorgvuldigheid.

In *hoofdstuk 2* wordt wat dieper ingegaan op de opzet en uitvoering van het onderzoek in West-Zeeuwsch-Vlaanderen. De resultaten van het onderzoek worden in *bijlage 4* gepresenteerd in de vorm van een tabellenoverzicht, waarop in *hoofdstuk 3* een toelichting wordt gegeven. In *hoofdstuk 4* zijn conclusies en aanbevelingen opgenomen.

2. Opzet en uitvoering van het onderzoek

De SWOV heeft ervoor gekozen zowel in als buiten het toeristenseizoen metingen uit te voeren. De eerste reden daarvoor is de mogelijkheid dat er in en buiten het seizoen verschillen bestaan in de mate van alcoholgebruik. Een tweede reden is de mogelijkheid, dat getroffen maatregelen in en buiten het toeristenseizoen verschillende effecten op het alcoholgebruik zullen hebben. Om eventueel optredende verschillen beter te kunnen interpreteren, is van aangehouden rijders onder invloed geregistreerd of zij op dat moment al dan niet als toerist in West-Zeeuwsch-Vlaanderen waren.

De onderzoeksgroep en de onderzoekstijdstippen zijn uitgekozen op grond van hun grote bijdrage aan de verkeersonveiligheid ten gevolge van alcoholgebruik. Bij tweederde van de geregistreerde alcoholongevallen in Nederland is het een automobilist die alcohol heeft gebruikt. En in weekendnachten gebeuren relatief veel alcoholongevallen; de vrijdag- en zaterdagnacht, die 7% van de totale week uitmaken, namen in 1993 en 1994 28% van de geregistreerde alcoholongevallen voor hun rekening (Mathijssen, 1995a).

Om een indruk te krijgen van de aard en omvang van het politietoezicht op het alcoholgebruik van verkeersdeelnemers in West-Zeeuwsch-Vlaanderen is de politie een enquêteformulier toegezonden (*bijlage 1*). De resultaten van de enquête, die betrekking hebben op het politietoezicht in de periode van 1 juli 1994 t/m 30 juni 1995, worden besproken aan het eind van hoofdstuk 3.

2.1. Uitvoering van de metingen

In totaal zijn vier metingen in vrijdag- en zaterdagnachten tussen 22.00 en 4.00 uur uitgevoerd, twee in het toeristenseizoen en twee daarbuiten. Bij elke meting heeft de politie in totaal zes verschillende locaties bezocht, verspreid over heel West-Zeeuwsch-Vlaanderen. De meetlocaties waren voornamelijk gesitueerd op doorgaande wegen binnen de bebouwde kom. Om de voorspelbaarheid van de metingen voor automobilisten zo klein mogelijk te maken zijn in de vrijdag- en zaterdagnacht deels verschillende locaties bezocht. Op elke locatie is drie kwartier achtereenvolgens gemeten, waarna er steeds een kwartier beschikbaar was voor de verplaatsing naar een volgende locatie.

De metingen hebben plaatsgevonden op de volgende data:

- in de nacht van vrijdag 28 op zaterdag 29 juli;
- in de nacht van zaterdag 12 op zondag 13 augustus;
- in de nacht van vrijdag 15 op zaterdag 16 september;
- in de nacht van zaterdag 30 september op zondag 1 oktober.

Bij de vier metingen heeft de politie in totaal 539 willekeurige automobilisten staande gehouden en getest. Vooraf was de SWOV ervan uitgegaan, dat een steekproefomvang van 800 à 1.000 automobilisten bereikt zou kunnen worden. Deze verwachting was gebaseerd op ervaringen met het landelijke SWOV-onderzoek "Rij- en drinkgewoonten", dat al sinds 1970 regelmatig wordt uitgevoerd (zie o.a. Mathijssen,

1995a). Bij dat onderzoek controleert een politieteam van 8 mensen per nacht gemiddeld ruim 240 automobilisten. Dat de steekproef in West-Zeeuwsch-Vlaanderen enigszins onder de maat is gebleven, ligt overigens niet aan de inzet en motivatie van de politiemensen, maar uitsluitend aan het geringe verkeersaanbod.

Elke staande gehouden automobilist heeft een ademtest afgelegd op een draagbare elektronische ademtester met cijfermatige uitlezing van een exact BAG-promillage (BAG = bloedalcoholgehalte). Voor het gebruik van deze testers heeft het Gerechtelijk Laboratorium van het Ministerie van Justitie toestemming verleend; zie *bijlage 2*.

2.2. Statistische analyse

De BAG-waarden van de automobilisten zijn ten behoeve van de analyse onderverdeeld in vijf klassen:

1. < 0,2 promille (niet-drinkers);
2. 0,2-0,5 promille (lichte drinkers);
3. 0,5-0,8 promille (lichte overtreders);
4. 0,8-1,3 promille (zwaardere overtreders);
5. \geq 1,3 promille (zeer zware overtreders).

De indeling in een BAG-klasse gebeurt in principe op basis van de uitslag van de ademtest op straat. Bij de automobilisten die op het politiebureau een ademanalyse voor bewijsdoeleinden hebben ondergaan, is het op straat gemeten BAG zonodig gecorrigeerd. De uitslag van de ademanalyse wordt daartoe eerst ontdaan van zijn correctiefactor. Vervolgens wordt daar een waarde bij opgeteld om te corrigeren voor de afbraak van alcohol in het tijdsbestek tussen de ademtest op straat en de ademanalyse op het bureau. De gemiddelde afbraak bedraagt 0,15‰ per uur.

De verzamelde gegevens zijn geanalyseerd met behulp van het log-lineaire analyseprogramma WPM (Weighted Poisson Model); zie: de Leeuw & Oppe (1976). Met behulp van de WPM-analyses wordt nagegaan of er verschillen in het alcoholgebruik van de proefpersonen bestaan naar seizoen, dag en tijdstip, geslacht en leeftijd. In *bijlage 3* wordt een korte toelichting gegeven op deze analysemethode.

In het kader van de nulmeting is tweezijdig getoetst op 10%-niveau: voor een significant effect moet de χ^2 -waarde groter zijn dan 2.70 bij één vrijheidsgraad; de Z-waarde moet groter zijn dan 1.65).

3. Beschrijving van de resultaten

De resultaten van de nulmeting van het alcoholgebruik door automobilisten in West-Zeeuwsch-Vlaanderen worden in dit hoofdstuk besproken aan de hand van de tabellen 1 t/m 4 in *bijlage 4*.

Deze resultaten worden, zowel in de tekst van dit hoofdstuk als in het tabellenoverzicht, steeds vergeleken met de resultaten van een soortgelijk onderzoek dat in september 1995 in de rest van Zeeland is uitgevoerd (Mathijssen, 1995b). Daarnaast worden in dit hoofdstuk vergelijkingen gemaakt met het landelijke beeld in 1994 (Mathijssen, 1995a).

3.1. Alcoholgebruik naar toeristisch seizoen (tabel 1)

Bij de vier metingen die in West-Zeeuwsch-Vlaanderen zijn uitgevoerd, bleek 10,9% van de bestuurders alcohol gebruikt te hebben, terwijl 4,3% de wettelijke limiet van 0,50 promille had overschreden, en 2,0% een BAG \geq 0,80 promille had.

In het hoogseizoen zijn wat meer overtreders aangetroffen dan in het laagseizoen (4,7% versus 3,8%) maar het aandeel overtreders met een BAG \geq 0,80 promille was juist in het laagseizoen (2,5%) wat groter dan in het hoogseizoen (1,7%). De verschillen tussen de seizoenen zijn overigens niet statistisch significant ($\chi^2 = 3.85$ bij $df = 3$).

In vergelijking met de rest van Zeeland zijn in West-Zeeuwsch-Vlaanderen iets meer drinkers (BAG \geq 0,2‰) aangetroffen: 10,3% versus 10,9%. In heel Nederland had in 1994 10,5% van de bestuurders alcohol gebruikt.

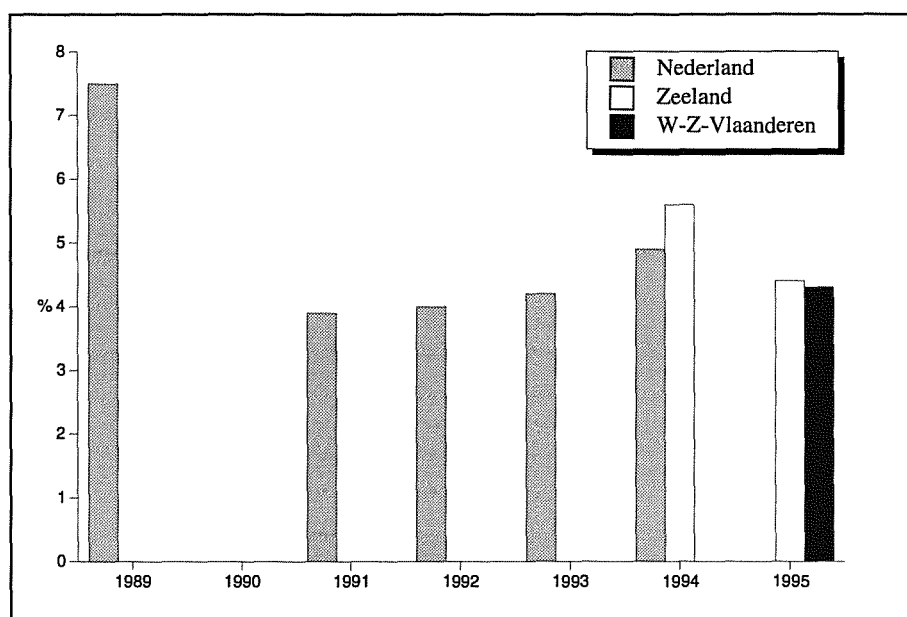
Het aandeel overtreders (BAG \geq 0,5‰) was in West-Zeeuwsch-Vlaanderen met 4,3% vrijwel gelijk aan het aandeel in de rest van Zeeland (4,4%). Vergeleken met de situatie in Terneuzen in 1995 (6,3% overtreders) lijkt de situatie in West-Zeeuwsch-Vlaanderen wat gunstiger te zijn.

In heel Nederland was in 1994 4,9% van de bestuurders in overtreding. De vergelijking met de landelijke situatie in 1995 kan pas worden gemaakt, wanneer de gegevens van alle provincies bekend zijn. Publicatie van die gegevens is medio 1996 te verwachten.

In het diagram op de volgende pagina is de ontwikkeling van het aandeel overtreders in in heel Nederland tussen 1989 en 1994 weergegeven, aangevuld met de aandelen in West-Zeeuwsch-Vlaanderen (1995) en in de rest van Zeeland (1994 en 1995).

Het aandeel zwaardere overtreders (BAG \geq 0,80 promille) in West-Zeeuwsch-Vlaanderen was met 2,0% vrijwel gelijk aan het aandeel in de rest van Zeeland in 1995 (2,2%) en wat lager dan het aandeel in heel Nederland in 1994 (2,5%).

De verschillen in het alcoholgebruik van automobilisten tussen West-Zeeuwsch-Vlaanderen en de rest van Zeeland zijn niet statistisch significant ($\chi^2 = 0.28$ bij $df = 3$).

Ontwikkeling van het rijden onder invloed in Nederland, aangevuld met gegevens van West-Zeeuws-Vlaanderen en de rest van Zeeland.

3.2. Alcoholgebruik naar dag en tijdstip (tabel 2)

Op landelijke schaal was het aandeel overtredders de afgelopen jaren in de vrijdagnacht groter dan in de zaterdagnacht. Maar doordat het verkeersaanbod in de zaterdagnacht groter is dan in de vrijdagnacht, ontlopen de absolute aantallen overtredders in beide nachten elkaar meestal niet veel. In West-Zeeuwsch-Vlaanderen is een vergelijkbaar beeld aangetroffen: op vrijdag bedroeg het aandeel overtredders 5,0% en op zaterdag 3,8%, maar op zaterdag was het verkeersaanbod groter.

In de rest van Zeeland zijn in 1995 in de vrijdagnacht 4,9% en in de zaterdagnacht 3,6% overtredders aangetroffen, met eveneens een groter verkeersaanbod op zaterdag. Ook wat het alcoholgebruik naar dag van het weekend betreft zijn er dus geen verschillen van betekenis tussen West-Zeeuwsch-Vlaanderen en de rest van Zeeland.

Naarmate het later in de nacht wordt, neemt het aandeel overtredders in het algemeen toe, terwijl het verkeersaanbod afneemt. In West-Zeeuwsch-Vlaanderen was er met name na 2.00 uur een sterke toename van het aandeel overtredders te constateren: tussen 22.00 en 2.00 uur was 2,1% van de bestuurders in overtreding en tussen 2.00 en 4.00 uur maar liefst 14,7%. Dit verschil is statistisch significant ($\chi^2 = 21.00$ bij $df = 2$; $Z = 3.61$). Ondanks het sterk afgenomen verkeersaanbod zijn er tussen 2.00 en 4.00 uur in absolute zin evenveel overtredders aangetroffen als tussen 22.00 en 24.00 uur, en veel meer dan tussen 0.00 en 2.00 uur. En tot slot was het aandeel overtredders met een BAG $\geq 0,80$ promille na 2.00 uur veel groter dan vroeger in de nacht: respectievelijk 11,8% en 0,6%. Ook dit verschil is statistisch significant ($\chi^2 = 21.00$ bij $df = 2$; $Z = 2.45$).

In de rest van Zeeland viel in 1995 na 2.00 uur 's nachts eveneens een sterke toename van het rijden onder invloed te constateren.

3.3. Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd (tabel 3)

Rijden onder invloed is door de jaren heen in Nederland voornamelijk een mannenprobleem gebleken.

In West-Zeeuwsch-Vlaanderen was 5,0% van de mannelijke bestuurders en 2,2% van de vrouwelijke bestuurders in overtreding. Dit verschil is niet significant ($\chi^2 = 1.60$ bij $df = 1$; $Z = 1.27$), maar het komt wel overeen met het beeld dat in 1995 in de rest van Zeeland is aangetroffen: 5,0% van de mannen en 2,6% van de vrouwen was in overtreding. In heel Nederland was in 1994 6,1% van de mannen en 1,8% van de vrouwen in overtreding.

In West-Zeeuwsch-Vlaanderen was 74,2% van alle gecontroleerde bestuurders van het mannelijk geslacht. In de rest van Zeeland bedroeg het aandeel mannelijke bestuurders in 1995 72,3%, en in heel Nederland in 1994 73,0%.

Bij de mannen is in West-Zeeuwsch-Vlaanderen het hoogste percentage overtreders aangetroffen in de leeftijdsgroep van 35 t/m 49 jaar (6,8%), het laagste in de leeftijdsgroep onder de 25 jaar (2,6%). De verschillen tussen de diverse leeftijdsgroepen zijn weliswaar niet significant ($\chi^2 = 3.77$ bij $df = 3$), maar kloppen wel met het beeld van 1995 in de rest van Zeeland en dat van 1994 in heel Nederland.

Bij de vrouwen zijn in West-Zeeuwsch-Vlaanderen geen belangrijke verschillen naar leeftijdsgroep aangetroffen. Weliswaar was in de leeftijdsgroep van 50 jaar en ouder 8,3% in overtreding, maar dit betrof in absolute zin slechts één vrouw.

3.4. De herkomst van overtreders (tabel 4)

De herkomst van overtreders is door de politie geregistreerd vanaf een BAG van 0,70 promille. Dat is de ondergrens waarbij een automobilist wordt overgebracht naar het bureau om de ademanalyse voor bewijsdoeleinden te ondergaan.

De herkomstverdeling van de 14 bestuurders die in West-Zeeuwsch-Vlaanderen op straat een BAG $\geq 0,70$ promille scoorden, is als volgt:

- horecagelegenheid (bar, café, restaurant, disco)	79%
- bezoek/feestje	14%
- sportkantine	7%

Ten opzichte van de herkomstverdeling in de rest van Zeeland in 1995 valt op het eerste gezicht het hoge aandeel horecabezoekers op (60% in de rest van Zeeland). Gezien de kleine absolute aantallen mag aan dit verschil echter niet al te veel waarde worden gehecht. In heel Nederland kwam in 1994 precies de helft van de overtreders uit een horecagelegenheid.

Wellicht minstens zo interessant als bovenstaande herkomstverdeling is de verdeling van de overtreders naar land van herkomst. Van de 14 overtreders die voor nader onderzoek zijn overgebracht naar het politiebureau, bleken er namelijk tien in België te wonen. Van deze tien was er op het moment van betrapting slechts één als toerist in West-Zeeuwsch-Vlaanderen aanwezig. Onder de vier aangehouden Nederlandse ingezetenen bevond zich geen enkele toerist.

3.5. Enquêteresultaten

Om een indruk te krijgen van de aard en omvang van het politietoezicht op alcoholgebruik in West-Zeeuwsch-Vlaanderen heeft de SWOV de politie-coördinator verzocht een enquêteformulier in te vullen. Het formulier is als *bijlage 2* in dit rapport opgenomen.

Niet alle gestelde vragen bleken echter te beantwoorden te zijn, doordat de desbetreffende gegevens niet waren opgeslagen in het Bedrijfs Processing Systeem (BPS) van de politie van het district Zeeuwsch-Vlaanderen.

Hierna volgt een overzicht van de gegevens die de SWOV heeft ontvangen:

1. In de periode van 1 juli 1994 t/m 30 juni 1995 is in West-Zeeuwsch-Vlaanderen 20 maal een alcoholcontrole uitgevoerd. Deze alcoholcontroles waren vooral geconcentreerd in de nachten van vrijdag op zaterdag en van zaterdag op zondag. In hoeverre het selectieve dan wel aselechte controles betreft, is niet bekend.
2. Het aantal bestuurders dat bij die alcoholcontroles is getest, is niet bekend maar kan wel bij benadering worden berekend. Basis voor de berekening vormen de 94 processen-verbaal die als uitvloeisel van die 20 controles zijn opgemaakt terzake van rijden onder invloed. We nemen aan, dat de helft van de controles (= 10 stuks) selectief was, dat de 'trekkers' bij deze selectieve controles één op twee was, en dat de controle na betrapping van een overtreder ophield. Bij deze selectieve controles zijn dan ca. 20 bestuurders op alcoholgebruik gecontroleerd.
Van de andere helft van de controles (= eveneens 10 stuks) nemen we aan, dat ze aselechte waren. Verder nemen we aan, dat het aandeel processen-verbaal bij deze aselechte controles gelijk was aan het aandeel bestuurders met een BAG $\geq 0,80$ promille, dat bij het SWOV-onderzoek na 2.00 uur 's nachts is aangetroffen, namelijk ca. 15%. Dan zijn er bij aselechte alcoholcontroles in West-Zeeuwsch-Vlaanderen naar schatting $84 \times 100 : 15 = 560$ bestuurders op alcoholgebruik getest.
In totaal zijn er dan in een jaar tijd 580 bestuurders die niet bij een ongeval betrokken waren, op alcoholgebruik gecontroleerd. Dat komt neer op 1 test per 21 rijbewijsbezitters in West-Zeeuwsch-Vlaanderen.
3. Er is in West-Zeeuwsch-Vlaanderen geen systematische alcoholcontrole door surveillance-teams uitgevoerd (de zogenaamde 'Zwolve methode').
4. Ook bij ongevallen betrokken bestuurders zijn in West-Zeeuwsch-Vlaanderen niet systematisch op alcoholgebruik gecontroleerd. In totaal is in een jaar tijd tegen 15 bestuurders die bij ongevallen betrokken waren, proces-verbaal terzake van rijden onder invloed opgemaakt.

4. Conclusies en aanbevelingen

De resultaten van het Rij- en drinkgewoontenonderzoek in West-Zeeuwsch-Vlaanderen laten een percentage overtreders zien dat vergelijkbaar is met het percentage in de rest van Zeeland. In heel Nederland lijkt wat meer onder invloed van alcohol gereden te worden, maar het verschil met West-Zeeuwsch-Vlaanderen is niet statistisch significant.

Binnen Zeeuwsch-Vlaanderen lijkt het percentage overtreders in West-Zeeuwsch-Vlaanderen wat kleiner te zijn dan in Terneuzen. Opvallend is verder, dat een groot deel van de rijders onder invloed in West-Zeeuwsch-Vlaanderen Belgen zijn: van de 14 door de politie aangehouden bestuurders woonden er 10 in België.

Gezien de lage urbanisatiegraad van West-Zeeuwsch-Vlaanderen ligt het rijden onder invloed voor Nederlandse begrippen toch op een betrekkelijk hoog niveau. In gebieden met een lage urbanisatiegraad in Noord-Nederland ligt het aandeel overtreders van de wettelijke limiet gemiddeld rond de 2,5%.

Uit ervaringen in het buitenland (onder andere in Australië en de Scandinavische landen) blijkt, dat met afgewogen pakketten maatregelen het rijden onder invloed veel verder kan worden teruggedrongen dan tot nu toe in Nederland is gebeurd.

Zulke pakketten bestaan onder andere uit voorlichting, educatie, rehabilitatie en het aanbieden van aantrekkelijke gedragsalternatieven. Maar een essentieel onderdeel vormt altijd een toezichtniveau van de politie waarbij verkeersdeelnemers het gevoel hebben dat overtreding van de wettelijke limiet een reële kans op betrapting en bestraffing oplevert (zie o.a. Homel, z.j.). En daaraan ontbreekt het momenteel in Nederland. Dat komt niet alleen doordat er onvoldoende politiecapaciteit beschikbaar is voor het toezicht op alcoholgebruik in het verkeer, maar ook doordat het toezicht niet optimaal is georganiseerd.

Voor de politie in West-Zeeuwsch-Vlaanderen zal het met de beschikbare politiecapaciteit in weekendnachten vrijwel onmogelijk zijn regelmatig aselecte alcoholcontroles te houden met een team van ca. 10 mensen. Controles met kleine teams van 3 à 4 agenten zijn waarschijnlijk wel met enige regelmaat uit te voeren. Maar die zijn in het algemeen erg inefficiënt, omdat het betrappen van één overtreder al gauw het einde van de controle betekent.

Een oplossing voor dit probleem kan wellicht worden gevonden in de vorming van een regionale vliegende alcoholbrigade in Zeeland, die eenmaal per week uitrukt. De districten Walcheren, Oosterscheldebekken en Zeeuwsch-Vlaanderen zouden hiervoor elk twee mandagen capaciteit per week kunnen leveren. De brigade zou aangevuld kunnen worden met vier leden van de vrijwillige politie, bij toerbeurt te leveren door één van de drie politiedistricten. De brigade krijgt dan een totale omvang van 10 personen.

Enkele voordelen van zo'n vliegende brigade zijn:

- a. De brigade kan de controles spreiden over een groot deel van de politieregio door steeds drie kwartier achtereenvolgend op één locatie te controleren en zich daarna te verplaatsen naar een volgende locatie.

Daardoor kunnen de controles zeer opvallend worden uitgevoerd, zonder dat verkeersdeelnemers ze gemakkelijk kunnen vermijden. De grote opvallendheid zorgt voor een preventief effect op alle passerende verkeersdeelnemers.

- b. De materialen die nodig zijn voor alcoholcontroles, kunnen zeer efficiënt worden ingezet.
- c. Als de brigade met een vast transportteam van twee mensen werkt, en eveneens met een vaste ploeg van twee mensen voor de afhandeling van verdachten, hoeft het betrappen van overtreeders niet te leiden tot onderbreking of opheffing van de controle.
- d. Als de brigade gedurende langere tijd, bijvoorbeeld drie maanden, een min of meer vaste samenstelling houdt, krijgen de leden van de brigade een grote vaardigheid in het testen van bestuurders en in het afhandelen van verdachten. Ook dit kan de efficiëntie van het toezicht sterk bevorderen.

Tot slot een rekenvoorbeeld. Een vliegende brigade van 10 politiemensen (bij weinig verkeersaanbod op te splitsen in twee teams) kan per avond/nacht in heel Zeeuwsch-Vlaanderen ca. 600 bestuurders op alcoholgebruik testen. Voorwaarde is wel, dat steeds minimaal zes mensen aan het controleren kunnen blijven. Dat kan alleen, als er binnen de brigade met een vast transportteam en een vast team voor de afhandeling van verdachten wordt gewerkt.

Als zo'n vliegende brigade gemiddeld eenmaal per drie weken in heel Zeeuwsch-Vlaanderen controles gaat uitvoeren, kunnen daar op jaarbasis ruim 10.000 bestuurders worden getest, waarvan ongeveer een derde in West-Zeeuwsch-Vlaanderen. Dat komt neer op één test per elke drie à vier rijbewijsbezitters, hetgeen ongeveer een verzesvoudiging van het huidige toezichtniveau betekent.

Bij een dergelijk toezichtniveau is een forse daling van het rijden onder invloed te verwachten (zie o.a. Mathijssen, 1990 en 1991).

Om zo'n daling op betrekkelijk korte termijn te kunnen realiseren is het van belang, dat het publiek (ook in de Belgische grensstreek) via de media en via posters op de hoogte wordt gebracht van het verscherpte toezicht.

Literatuur

Homel, R. *Policing and Punishing the Drinking Driver. A study of General and specific Deterrence.* Springer-Verlag, z.j.

Leeuw, J. de & Oppe, S. *Analyse van kruistabellen: log-lineaire poisson modellen voor gewogen aantallen.* SWOV, Voorburg, 1976.

Mathijssen, M.P.M. *Rijden onder invloed in de provincie Noord-Brabant. Evaluatie van de alcoholcampagne 1989-1990 van het Regionaal Orgaan voor de Verkeersveiligheid, op basis van onderzoeksgegevens die door de politie zijn verzameld.* R-90-17. SWOV, Leidschendam, 1990.

Mathijssen, M.P.M. *Efficiënt politietoezicht op alcohol in het verkeer. Verslag van een éénjarig experiment in de subregio Leiden.* R-91-46. SWOV, Leidschendam, 1991.

Mathijssen, M.P.M. *Rijden onder invloed in Nederland, 1993-1994. Ontwikkeling van het alcoholgebruik van automobilisten in weekendnachten.* R-95-10. SWOV, Leidschendam, 1995a.

Mathijssen, M.P.M. *Rijden onder invloed in Zeeland, 1994-1995. Ontwikkeling van het alcoholgebruik van automobilisten in weekendnachten.* SWOV, Leidschendam, 1995b (in voorbereiding).

Bijlage 1: Enquêteformulier

Enquête rij- en drinkgewoontenonderzoek West-Zeeuws-Vlaanderen 1995

Aantal inwoners toezichtgebied: 24.388 (1 januari 1994)

Contactpersoon: K. Verlaan

Coördinator: A.J.L. Niessen

Telefoonnr.: 01170-53156

vragenlijst

deel 1

1. Hoe vaak is er tussen 1 juli 1994 en 30 juni 1995 een geplande aselechte alcoholcontrole uitgevoerd?
2. Hoeveel bestuurders zijn bij deze aselechte controles getest?
3. Hoeveel bestuurders zijn bij deze aselechte controles aangehouden?
4. Hoeveel van deze bestuurders bleken een strafbaar AAG/BAG te hebben?
5. Hoe groot was de gemiddelde grootte van het controleteam?
6. Waren deze geplande aselechte controles:
 - a. gespreid over het hele jaar?
 - b. vooral geconcentreerd in de maanden juli en augustus?
 - c. vooral geconcentreerd in de maanden november t/m februari?
7. Waren deze geplande aselechte controles:
 - a. gespreid over alle dagen en tijdstippen van de week?
 - b. geconcentreerd in de nachtelijke uren?
 - c. geconcentreerd in weekendnachten?

deel 2

1. Is er tussen 1 juli 1994 en 30 juni 1995 systematische aselechte alcoholcontrole uitgevoerd door surveillance-teams?
2. Hoeveel bestuurders zijn bij deze aselechte controles door surveillance-teams getest?
3. Hoeveel bestuurders zijn bij deze aselechte controles aangehouden?
4. Hoeveel van deze bestuurders bleken een strafbaar AAG/BAG te hebben?
6. Was deze aselechte controle door surveillanceteams:
 - a. gespreid over alle dagen en tijdstippen van de week?
 - b. geconcentreerd in de nachtelijke uren?
 - c. geconcentreerd in weekendnachten?
7. Hadden de surveillanceteams opdracht een minimum-aantal automobilisten te controleren, en zo ja, hoeveel?

deel 3

1. Hoeveel bestuurders zijn tussen 1 juli 1994 en 31 juni 1995 gecontroleerd op grond van opvallend rijgedrag of op andere verdenkingsgronden?
2. Hoeveel bestuurders zijn bij deze selectieve controles aangehouden?
3. Hoeveel van deze bestuurders bleken een strafbaar AAG/BAG te hebben?

deel 4

1. Is er tussen 1 juli 1994 en 30 juni 1995 systematische alcoholcontrole bij ongevallen uitgevoerd (dus zonder voorafgaande verdenking)?
2. Strekte deze systematische controle bij ongevallen zich uit tot:
 - a. alle ongevalstypen (meervoudig, enkelvoudig, eenzijdig)?
 - b. alle betrokken bestuurders en voetgangers?
 - c. alle ernstypen (dood, ziekenhuisopname, overig letsel, u.m.s.)?
3. Hoeveel bestuurders/voetgangers zijn op deze wijze als betrokkene bij een ongeval getest?
4. Hoeveel van hen bleken een strafbaar AAG/BAG te hebben?

deel 5

1. Indien er bij ongevallen uitsluitend alcoholcontrole is uitgevoerd bij voorafgaande verdenking, strekte deze zich dan uit tot:
 - a. alle ongevalstypen (meervoudig, enkelvoudig, eenzijdig)?
 - b. alle betrokken bestuurders en voetgangers?
 - c. alle ernstypen (dood, ziekenhuisopname, overig letsel, u.m.s.)?
2. Hoeveel bestuurders/voetgangers zijn op deze wijze als betrokkene bij een ongeval getest?
3. Hoeveel van hen bleken een strafbaar AAG/BAG te hebben?

Bijlage 2: Brief Gerechdelijk Laboratorium

GERECHTELIJK LABORATORIUM VAN HET MINISTERIE VAN JUSTITIE

VOLMERLAAN 17 - 2288 GD RIJSWIJK - TELEFOON 070 - 340 81 31 - FAX 070 - 398 92 59

Ons kenmerk : U-367
Uw kenmerk : RMat/956738/onderznr.
52.385
Onderwerp : Cijfermatige uitlezing
Bijlage(n) : -

Rijswijk, 21 juni 1995.

Stichting Wetenschappelijke Onderzoek
Verkeersveiligheid
t.a.v. de heer R. Mathijssen
Postbus 170
2260 AD LEIDSCHENDAM

Naar aanleiding van Uw schrijven d.d. 1 juni 1995 betreffende aanwijzing adem-testers met cijfermatige uitlezing, bericht ik U het volgende.

Met het oogmerk een doelmatige combinatie van politie-controle en wetenschappelijk onderzoek, wijs ik een tweetal apparaten met cijfermatige uitlezing aan, om te kunnen worden gebruikt voor het zogenaamde "Voorlopige Onderzoek van Uitgeademde lucht. Conform de Regeling Voorlopig Ademonderzoek artikel 2 lid b.

Het betreft hier apparaten van het van het type Alcotest 7410 (fabrikant Dräger). Ik ga er van uit dat deze apparaten voor het overige voldoen aan de gestelde eisen.

Deze goedkeuring betreft slechts het gebruik voor de duur van het onderzoek in de provincie Zeeland in de maanden juli, augustus en september, op tijden en plaatsen zoals vermeld in de bijlage bij Uw boven aangehaalde brief.

Ik vertrouw erop dat U wijzigingen in het programma (desnoods kort te voren per fax) aan mij meldt.

Hoogachtend,

De directeur van het Gerechtelijk Laboratorium
Namens deze,
Drs. P.G.M. Zweipfenning

C.C. : C.F. Kuyten, Bureau Raad van Hoofdcommissarissen

Bijlage 3: Toelichting WPM-analyse

WPM-analyse biedt de mogelijkheid niet alleen de samenhang tussen twee variabelen (bijvoorbeeld 'jaar * BAG') te toetsen, maar ook die tussen drie of vier variabelen (bijvoorbeeld 'jaar * geslacht * leeftijd * BAG').

Elke variabele is opgedeeld in een beperkt aantal klassen. Ten behoeve van de analyse worden de klassen steeds in twee groepen onderverdeeld (gedichotomiseerd). Per variabele is het aantal opdelingen gelijk aan het aantal klassen minus 1. De klasse(n) met een positief teken wordt/worden steeds vergeleken met de klasse(n) met een negatief teken. Klassen met de waarde 0 worden niet meer in de analyse betrokken.

Bij een variabele als 'geslacht' (twee klassen) is er slechts één vergelijking mogelijk, namelijk tussen mannen en vrouwen. De 'designmatrix' voor de analyse is dan: 1 -1.

De variabele 'leeftijd' is in vier klassen ingedeeld. De designmatrix bevat drie vergelijkingen. Welke dat zijn, hangt af van de vooraf - al dan niet expliciet - geformuleerde hypothesen. In dit geval is op grond van bevindingen in de rest van Nederland gekozen voor de volgende 'designmatrix':
1 -1 -1 1 (jongeren en ouderen versus de middengroepen)
1 0 0 1 (jongeren versus ouderen)
0 1 -1 0 (de groep van 25-35 jaar versus de groep van 35-50 jaar)

Of er significante verschillen in de BAG-verdeling naar geslacht enzovoort bestaan, blijkt uit de chi-kwadraatwaarde die uit de analyse volgt, in combinatie met het bijbehorende aantal vrijheidsgraden (df). De bijdrage van de verschillende klassen aan een eventueel significant effect blijkt uit de standaardscore (= Z-waarde) per deelanalyse.

Het is mogelijk, dat uit een analyse volgt dat er in het geheel genomen geen significante verschillen zijn in de BAG-verdeling naar een bepaald kenmerk (bijv. geslacht), maar dat er wel sprake is van een significant speciaal effect (bijvoorbeeld: onder de mannen komen verhoudingsgewijs meer zware overtreeders voor dan onder de vrouwen).

In het kader van de nulmeting is tweezijdig getoetst op 10%-niveau: voor een significant effect moet de χ^2 -waarde groter zijn dan 2.70 bij één vrijheidsgraad; de Z-waarde moet groter zijn dan 1.65.

Bij het vaststellen van de effecten van een eventueel uit te voeren toezicht- en voorlichtings-programma met behulp van een of meer metingen kan eenzijdig worden getoetst op 5%-niveau. Voor statistisch significante effecten moeten de χ^2 - en Z-waarden dan even groot zijn als bij tweezijdige toetsing op 10%-niveau.

Bijlage 4: Tabellen

Tabel 1a. Alcoholgebruik naar seizoen en dag in West-Zeeuwsch-Vlaanderen, 1995

Tabel 1b. Alcoholgebruik naar dag en gebied in de rest van de provincie Zeeland, 1995

Tabel 2a. Alcoholgebruik naar dag en tijdstip in West-Zeeuwsch-Vlaanderen, 1995

Tabel 2b. Alcoholgebruik naar dag en tijdstip in de rest van de provincie Zeeland, 1995

Tabel 3a. Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd in West-Zeeuwsch-Vlaanderen, 1995

Tabel 3b. Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd in de rest van de provincie Zeeland, 1995

Tabel 4a. Herkomst van overtredders naar BAG-klasse in W.-Zeeuwsch-Vlaanderen, 1995

Tabel 4b. Herkomst van overtredders naar BAG-klasse in de rest van de provincie Zeeland, 1995

**tabel 1a. alcoholgebruik naar seizoen en dag in west-zeeuwsch-
vlaanderen, 1995**

seizoen en dag	n	bloedalcoholgehalte (bag-‰)				≥0,5
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥1,3	
<i>hoogseizoen</i>						
vrijdag	113	8,8%	6,2%	--	0,9%	7,1%
zaterdag	187	3,2%	1,1%	1,1%	1,1%	3,2%
totaal	300	5,3%	3,0%	0,7%	1,0%	4,7%
<i>laagseizoen</i>						
vrijdag	87	10,3%	--	2,3%	--	2,3%
zaterdag	152	7,2%	2,0%	1,3%	1,3%	4,6%
totaal	239	7,2%	1,3%	1,7%	0,8%	3,8%
<i>hoog- + laagseizoen</i>						
vrijdag	200	9,5%	3,5%	1,0%	0,5%	5,0%
zaterdag	339	5,0%	1,5%	1,2%	1,2%	3,8%
totaal	539	6,7%	2,2%	1,1%	0,9%	4,3%

tabel 1b. alcoholgebruik naar dag en gebied in de rest van de provincie zeeland, 1995

dag en gebied	n	bloedalcoholgehalte (bag-%o)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥1,3	≥0,5
<i>vrijdag</i>						
goes	169	7,1%	1,2%	0,6%	1,2%	3,0%
terneuzen	239	4,6%	2,9%	2,5%	0,8%	6,3%
totaal	408	5,6%	2,2%	1,7%	1,0%	4,9%
<i>zaterdag</i>						
walcheren	278	6,5%	2,2%	0,4%	1,1%	3,6%
<i>vrijdag + zaterdag</i>						
totaal	686	6,0%	2,2%	1,2%	1,0%	4,4%

**tabel 2a. alcoholgebruik naar dag en tijdstip in west-zeeuwsch-
vlaanderen, 1995**

dag en tijdstip	n	bloedalcoholgehalte (bag-‰)				≥0,5
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥1,3	
<i>vrijdag</i>						
22-24 uur	109	10,1%	2,8%	0,9%	--	3,7%
00-02 uur	71	8,5%	2,8%	--	--	2,8%
02-04 uur	20	10,0%	10,0%	5,0%	5,0%	20,0%
totaal	200	9,5%	3,5%	1,0%	0,5%	5,0%
<i>zaterdag</i>						
22-24 uur	162	4,3%	3,1%	0,6%	--	3,7%
00-02 uur	129	6,2%	--	--	0,8%	0,8%
02-04 uur	48	4,2%	--	6,3%	6,3%	12,5%
totaal	339	5,0%	1,5%	1,2%	1,2%	3,8%
<i>vrijdag + zaterdag</i>						
22-24 uur	271	6,6%	3,0%	0,7%	--	3,7%
00-02 uur	200	7,0%	1,0%	--	0,5%	1,5%
02-04 uur	68	5,9%	2,9%	5,9%	5,9%	14,7%
totaal	539	6,7%	2,2%	1,1%	0,9%	4,3%

tabel 2b. alcoholgebruik naar dag en tijdstip in de rest van de provincie zeeland, 1995

dag en tijdstip	n	bloedalcoholgehalte (bag-%o)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥1,3	≥0,5
<i>vrijdag</i>						
22-24 uur	202	5,0%	2,0%	1,0%	1,0%	4,0%
00-02 uur	141	8,5%	1,4%	0,7%	1,4	3,5%
02-04 uur	65	1,5%	4,6%	6,2%	--	10,8%
totaal	408	5,6%	2,2%	1,7%	1,0%	4,9%
<i>zaterdag</i>						
22-24 uur	138	5,8%	0,7%	--	--	0,7%
00-02 uur	98	8,2%	2,0%	--	1,0%	3,1%
02-04 uur	42	4,8%	7,1%	2,4%	4,8%	14,3%
totaal	278	6,5%	2,2%	0,4%	1,1%	3,6%
<i>vrijdag + zaterdag</i>						
22-24 uur	340	5,3%	1,5%	0,6%	0,6%	1,2%
00-02 uur	239	8,4%	1,7%	0,4%	1,3%	3,3%
02-04 uur	107	2,8%	5,6%	4,7%	1,9%	12,1%
totaal	686	6,0%	2,2%	1,2%	1,0%	4,4%

**tabel 3a. alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd in west-zeeuwsch-
vlaanderen, 1995**

geslacht en leeftijd	n	bloedalcoholgehalte (bag-‰)				≥0,5
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥1,3	
<i>mannen</i>						
18-24 jr	114	3,5%	2,6%	--	--	2,6%
25-34 jr	95	10,5%	3,2%	1,1%	1,1%	5,3%
35-49 jr	117	8,5%	3,4%	1,7%	1,7%	6,8%
50 jr e.o.	74	8,1%	1,4%	1,4%	2,7%	5,4%
totaal	400	7,5%	2,8%	1,0%	1,3%	5,0%
<i>vrouwen</i>						
18-24 jr	41	2,4%	--	--	--	--
25-34 jr	43	1,4%	--	--	--	--
35-49 jr	43	7,0%	--	4,7%	--	4,7%
50 jr e.o.	12	--	8,3%	--	--	8,3%
totaal	139	4,3%	0,7%	1,4%	--	2,2%
<i>mannen + vrouwen</i>						
18-24 jr	155	3,2%	1,9%	--	--	1,9%
25-34 jr	138	8,7%	2,2%	0,7%	0,7%	3,6%
35-49 jr	160	8,1%	2,5%	2,5%	1,3%	6,3%
50 jr e.o.	86	7,0%	2,3%	1,2%	2,3%	5,8%
totaal	539	6,7%	2,2%	1,1%	0,9%	4,3%

tabel 3b. alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd in de rest van de provincie zeeland, 1995

geslacht en leeftijd	n	bloedalcoholgehalte (bag-%o)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥1,3	≥0,5
<i>mannen</i>						
18-24 jr	139	5,0%	2,9%	0,7%	0,7%	4,3%
25-34 jr	161	5,6%	2,5%	1,9%	1,2%	5,6%
35-49 jr	123	10,6%	4,1%	1,6%	1,6%	7,3%
50 jr e.o.	73	5,5%	--	1,4%	--	1,4%
totaal	496	6,7%	2,6%	1,4%	1,0%	5,0%
<i>vrouwen</i>						
18-24 jr	58	1,7%	1,7%	--	1,7%	3,4%
25-34 jr	68	5,9%	1,5%	--	1,5%	2,9%
35-49 jr	39	5,1%	--	2,6%	--	2,6%
50 jr e.o.	25	4,0%	--	--	--	--
totaal	190	4,2%	1,1%	0,5%	1,1%	2,6%
<i>mannen + vrouwen</i>						
18-24 jr	197	4,1%	2,5%	0,5%	1,0%	4,1%
25-34 jr	229	5,7%	2,2%	1,3%	1,3%	4,8%
35-49 jr	162	9,3%	3,1%	1,9%	1,2%	6,2%
50 jr e.o.	98	5,1%	--	1,0%	--	1,0%
totaal	686	6,0%	2,2%	1,2%	1,0%	4,4%

**tabel 4a. herkomst van overtreeders naar bag-klasse in west-zeeuwsch-
vlaanderen, 1995**

bag-‰	n	herkomst				
		horeca	sport- kantine	bezoek/ feestje	werk/ thuis	anders/ onbekend
0,5-0,8	3	100%	--	--	--	--
0,8-1,3	6	67%	17%	17%	--	--
≥ 1,3	5	80%	--	20%	--	--
totaal	14	79%	7%	14%	--	--

tabel 4b. herkomst van overtreders naar bag-klasse in de rest van de provincie zeeland, 1995

bag-‰	n	herkomst				
		horeca	sport- kantine	bezoek/ feestje	werk/ thuis	anders/ onbekend
0,7-0,8	4	25%	--	50%	--	25%
0,8-1,3	8	50%	13%	25%	--	13%
≥ 1,3	7	57%	--	14%	29%	--
totaal	19	47%	5%	26%	11%	11%

